

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сьогодні більше уваги приділяється самостійній роботі студентів у навчальному процесі, зокрема у викладанні іноземних мов; що визначається багатьма факторами. В умовах формування єдиного правового, економічного та інформаційного простору стає необхідним постійний особистий розвиток і здатність адекватно реагувати на зміни у світі. Тому в сучасному динамічному світі, що постійно змінюється, недостатньо мати певну кількість знань; людина повинна вміти поповнювати власні знання, бути відкритою до самоосвіти, вміти вирішувати наукові, соціальні завдання, критично мислити.

Концепція іноземної мовної освіти в Україні висловила факт прискорення розвитку суспільства, розширення можливостей політичного та соціального вибору, а отже, особливе значення формування сучасного мислення у молодому поколінні, а саме, здатність самостійно приймати відповідальні рішення та прогнозувати можливі наслідки, готовність до самовдосконалення і процеси саморозвитку. Цей навчальний процес передбачає підвищення кваліфікації незалежності. Студент стає активним суб'єктом і фігурою.

Метою вищої освіти є формування особистості фахівця, здатного до творчого мислення, саморозвитку та інноваційної діяльності. Тому важливим є метод набуття студентом знань, за допомогою якого він здатний визначити проблему, проаналізувати шляхи вирішення цієї проблеми, знайти оптимальний результат і довести її надійність. Сьогодні організація самостійної роботи студентів стає ключовим питанням педагогіки, психології та методології. Саме тому існує потреба в фундаментальній реструктуризації та вдосконаленні навчального процесу у вищій освіті.

Традиційний підхід орієнтований на викладача, показав свої власні обмеження в минулому в багатьох педагогічних областях, особливо залучаючи студентів, роблячи їх почуттям мотивованого про власний навчальний процес. Залучення можна визначити як поведінкову та емоційну якість активної участі людини під час виконання завдання [1], [3], [7].

У цій конкретній сфері мотивація студентів щодо розвитку власної автономії навчання, як вони можуть зайняти себе у майбутньому, багато вчених зосереджуються на підході, орієнтованому на студента. Також необхідно мати на увазі два тісно

пов'язані завдання. Перше з них полягає у розвитку автономії студентів у навчальній діяльності, навчання їх самонавчання, формуванню їхнього світу; другий - навчити їх використовувати власні існуючі знання в дисципліні і практиці.

Орієнтоване на студента навчання охоплює методи навчання, які перекладають фокус навчання від вчителя до студента. В оригінальному використанні, орієнтоване на студента навчання спрямоване на розвиток самостійності та незалежності студентів, відповідальність за процес навчання повністю перекладається на студентів [2], [3].

Е. Фон Глазерфельд, один з представників цієї школи, стверджує, що мотивація до навчання сильно залежить від впевненості учня в його потенціалі [4].

Науковці Е. Дечі і Р. Райан, які підтримують теорію конструктивістської освіти, проаналізували два різних підходи до навчання. Перший, заснований на ролі вчителя, що підтримує автономію, а другий - пов'язаний з надзвичайно контрольованим, авторитетним способом навчання. У своїх дослідженнях вони роблять висновок про вразливість суб'єкта, що контролюється цим органом, і для студентів відсутність розвитку самостійності та залучення до процесу навчання [5].

Для побудови навчального процесу на основі самостійної роботи розглянуто дві тенденції.

Перша – зміцнення ролі самостійної роботи студентів, у той час розробка та впровадження нових форм та методів організації практичних занять.

Друга – передбачає підвищення активності студентів у всіх видах самостійної роботи: підготовка та написання доповідей, рефератів, есе та ін. термінових проектів і робіт, підготовка до участі в наукових конференціях, шоу, студентських олімпіадах тощо.

Слід зазначити, що самостійна робота студентів є важливою частиною навчального процесу і вимагає оптимальних умов для організації та ефективної реалізації. На думку вчених, перманентна оптимізація самостійної роботи студентів дозволяє активізувати процес пізнання і знайти нові шляхи самовдосконалення студента.

Розробка комплексу методичного забезпечення навчальний процес є одним з найважливіших

фактори ефективності самостійної роботи студентів у ВНЗ.

Використання електронного освітнього середовища дає можливість контролювати ефективність самостійної роботи.

Існують наступні типи перевірки знань:

- первісна перевірка знань та навичок учнів, коли починає вивчати нову дисципліну;
- постійний моніторинг, тобто регулярне відстеження рівня навчального матеріалу;
- проміжну перевірку після завершення кожного розділу курсу;
- самоконтроль, що проводиться студентом в ході вивчення дисципліни при підготовці до іспитів;
- підсумкова перевірка дисципліни у формі тесту або обстеження.

Перш за все варто згадати рейтингові системи, які використовуються у багатьох вищих навчальних закладах. Використання рейтингової системи дає змогу підвищити темп роботи студента в академічному терміні.

Необхідно відзначити постійно зростаюче використання автоматизованих систем навчання та систем моніторингу в навчальному процесі. Вони дозволяють студенту вивчати ту чи іншу дисципліну і одночасно перевіряти свій рівень навчання.

Є багато причин, щоб заохотити студентів стати самостійними. Вони демонструють збільшення впевненості, більш високий рівень усвідомлення власних здібностей, і вони також прагнуть покращити свою академічну успішність.

Найбільш актуальним є те, які дії здійснюють викладачі, щоб підтримувати самостійність. Деякі вчені радять, перш за все, диференціювати сфери самостійності, в яких потрібна підтримка викладачів, а потім відповідні стратегії підтримки. Вони також зазначають, що викладачі, які орієнтуються на самостійність, як правило, мають більше залучених і мотивованих студентів, які опиняються в опозиції до викладача на основі авторитетів [6].

У своїх дослідженнях Дж. Рів підкреслює важливість залучення та мотивації студентів у процесі навчання. Автор також пропонує можливі шляхи для створення привабливого навчального середовища зі стратегією під назвою «4 розміри», яка головним чином зосереджена на:

- вихованні внутрішніх мотиваційних ресурсів;
- покладанні на інформаційну мову;
- просування освітніх цінностей;
- визнання та прийняття негативного впливу як вагома реакція на обмеження [7].

Цікавий підхід до питання самостійності запропонував Р. Джексон. Автор звертається до інструментів, які доступні викладачу щоб залучити студентів до процесу навчання, орієнтованого на студента. Автор приходить до такого висновку:

- викладач не повинен поспішати з навчальним процесом і сподіватися на швидке залучення студентів;
- студентам потрібно надати невеликі ризики і винагороду щоб розвивати толерантність до ризиків;

- викладачі не повинні надто захищати, контролювати або маніпулювати студентами;

- мотивація повинна бути провідною, і її невідповідність повинна бути попереджена;

- важливо пов'язати мотивацію навчання з емоційною стороною студентів [8].

Говорячи про самостійну роботу студентів та використання підходу, орієнтованого на студента, інші вчені приходять до висновку, що:

- педагогоги, схильні, як правило, позитивно використовувати більш самостійний підхід;
- зокрема, існує певна плутанина в літературі з цієї теми, оскільки викладачі зазвичай не посилаються на процес пошуку рівності між викладачем і студентом;

- підхід «навчання щоб вчитися» (психологічний підхід) найбільш підтримується викладачами;

- існує значний розрив між тим, що є бажаним та можливим у тому, як студенти можуть брати участь у процесі прийняття рішень у класі;

- існує значний розрив у самостійності, що бажано і можливо для студентів;

- кожен викладач має власне сприйняття самостійності, тому не існує єдиного методу або підходу до процесу навчання;

- більшість викладачів вважають, що вони вже просували самостійність і не потребують реалізації будь-яких додаткових методів [9].

Враховуючи особливість вивчення іноземної мови, яка акцентується на культурному аспекті навчання та вивченні мови, автори Н. Танелі та С. Кутер приходять до трьох основних висновків:

1) більшість студентів мають позитивне ставлення до вивчення англійської мови, що є вирішальним для розвитку самостійності;

2) дослідження показує, що студенти, як правило, вважають себе недостатньо незалежними на заняттях з англійської мови і очікують певного контролю від викладачів або вимагають їхньої підтримки;

3) дослідження свідчить про те, що викладачі не сприймають студентів як самостійних користувачів мови, у даному випадку англійською [10].

Це одним дуже важливим питанням для дослідження є те, як студенти сприймають самостійність під час заняття та підхід, орієнтований на студентів у навчанні.

Студенти, як здається, все ще очікують, що їх вчителі усього їх навчать, будуть читати лекції, робити і виправляти кожне завдання або вправу під час заняття на дошці (колективна корекція). Їм нелегко довести, що вони повинні змінюватися і адаптуватися до сучасних тенденцій у викладанні мови в цілому і в навчанні англійської мови зокрема.

Автор зробив аналіз, як викладач, реакцій студентів на більш самостійний підхід, орієнтований на студента, використовуючи в якості основи для цього дослідження 4 різних експерименту, під час використання цього підходу.

У кожному з цих 4 експериментів автор звернувся до студентів з проханням зробити зворотний зв'язок, додавши примітки від 1 (сильно не схвалює) до 5 (сильно схвалює) щоб оцінити заняття.

Перший експеримент (330 студентів протягом 2008-2009) показав, що студенти демонструють сильне несхвалення і опір цьому методу.

Другий експеримент, який відбувся в 2013-2014 роках, свідчить про ще більші невдоволення студентів, крім магістрів, що позитивно оцінюють заняття.

Автор стверджує, що мотивація та залучення студентів, позитивно чи негативно, глибоко вплинули на показані результати [11]. Це свідчить про те, що студенти в даному випадку самі не були готові до самостійної роботи. Тим не менш, готовність займатися будь-якою діяльністю породжується однією і тією ж діяльністю в процесі її реалізації і залежить від формулювання цілей і завдань її змісту. У цьому процесі важливу роль відіграють методи, методи та технології вирішення проблем, що використовуються при виконанні самостійної роботи. У проведенні самостійної роботи студентам необхідно задавати розв'язування проблемних пізнавальних завдань, саме в процесі пошуку рішень, які досягаються і вдосконалюються нові знання.

Основним завданням вивчення іноземної мови є набуття студентами комунікативної компетентності, що дозволяє їм користуватися іноземною мовою на професійному рівні і для цілей самоосвіти. Комунікативна компетентність стосується здатності студентів бути знайомими з мовними моделями, що використовуються в конкретних сферах, ситуаціях, умовах і цілях комунікації. Відповідні завдання вивчення іноземної мови на сучасному етапі - формування самостійних навичок роботи в межах професії та розвиток творчого потенціалу студентів.

Враховуючи специфіку і унікальність іноземної мови як суб'єкта, що включає як мовну, так і культурологічну підготовку, можна припустити, що вирішення проблемної діяльності з акцентом на культуру мови, яка вивчається, сприяє практичному оволодінню іноземною мовою як засобу спілкування, підвищення ефективності процесу викладання іноземної мови та досягнення більш високих результатів.

Під час аналізу використання технології розв'язання проблем як засіб організації самостійної роботи студентів, можна зробити висновок, що самостійна робота, відповідає вимогам сучасного суспільства, а також забезпечує орієнтований на студента характер вивчення іноземної мови:

- створення творчого процесу, орієнтованого на вирішення проблем;
- заохочення розвитку у студентів рефлексивних здібностей;
- вдосконалення самостійної пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови,

визначення найбільш ефективних шляхів підвищення їх знань;

- розвиток мислення та аналітичних навичок студентів.

Використання проблемних завдань для розвитку самостійності студентів створює умови для підвищення мотивації та якості володіння іноземною мовою та безперервної незалежної мовної освіти, що обґрунтовується на тому факті, що в межах такої діяльності студенти беруть на себе відповідальність за власний успіх у навчанні.

Таким чином, вдосконалення самостійної роботи студентів у контексті використання проблемного підходу до викладання та навчання іноземної мови створює найкращі можливості для розвитку мовних навичок, критичного мислення учнів; їх самовдосконалення і самоствердження.

Список літератури

1. C. R. Rogers, Freedom to Learn for the 80's. *New York: Charles E. Merrill Publishing Company*, p. 56-70, 1983.
2. S. Pedersen, M. Liu, Teachers' beliefs about issues in the implementation of a student-centred learning environment. *Educational Technology Research and Development*, p. 31-48, 2003.
3. M. J. Hannafin, K. M. Hannafin, Cognition and student-centred, web-based learning: Issues and implications for research and theory, *Learning and instruction in the digital age Springer US*, p. 20-34, 2010.
4. E. Von Glaserfeld, Synthese (special issue on education), p. 34-48, 1989.
5. E. Deci, R. Ryan, Motivational predictors of weight loss and weight-loss maintenance, *Journal of Personality and Social Psychology*, [Електронний ресурс]. Доступно: <https://scholar.google.com/citations?user=vj9FOZcAAAAJ&hl=en>. Дата звернення: 17.03.2019.
6. C. Stefanou, K. Perencevich, M. Di Cinto, J. Turner, Supporting Autonomy in Class: Ways teachers encourage students decision making and ownership, [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15326985ep3902_2. Дата звернення: 17.03.2019.
7. J. Reeve, How Teachers Can Promote Students' Autonomy During Instruction: Lessons from a Decade of Research. [Електронний ресурс]. Доступно: https://selfdeeterminationtheory.org/SDT/documents/2006_ReeveJang_JEP_.pdf. Дата звернення: 17.03.2019.
8. R. Jackson, How to Motivate Reluctant Readers. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://thuviensobvu.edu.vn/bitstream/TVDHBRVT/15176/2/How-to-Motivate-Reluctant-Learners.pdf>. Дата звернення: 17.03.2019.
9. S. Brog, S. Al-Busaidi, Learner Autonomy: English Language Teachers' Beliefs and Practices. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/b459%20ELTRP%20Report%20Busaidi_final.pdf. Дата звернення: 17.03.2019.
10. N. Tanyili, S. Kuter, Examining Learner Autonomy in Foreign Language Learning and Instruction. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://i-rep.emu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11129/2528/1/ntanyilieng53a.pdf>. Дата звернення: 17.03.2019.
11. C. Charlemagne Fanou, Learner Autonomy and Learner Assessment of Teaching. An Appraisal of Learners' Supposed Capacity of Assessing Their Teacher's Teaching: Case of the Teaching/Learning of English for Specific Purposes (ESP). [Електронний ресурс]. Доступно:

http://ijbssnet.com/journals/Vol_6_No_5_May_2015/25.pdf.

Дата звернення: 17.03.2019.